

- раскрыццю гісторыі народа, яго густу, жанравых асаблівасцей і стыльвых характарыстык народнай песні;

- практычнаму авалоданню асаблівасцямі беларускай народнай песні:

- а) спосабамі гукаўтварэння,
- б) дыялектнымі асаблівасцямі,
- в) імпрывізацыйнымі навыкамі,

г) выканаўчымі прыёмамі (гукавыя спады, агласоўка зычных, слізганне, закладванне голасу ўгару і інш.),

д) сродкамі выразнасці (інтанацыйнымі, тэмбравымі, дынамічнымі);

- развіццю артыстычных здольнасцей з улікам асаблівасцей драматургіі беларускай народнай песні;

Навучальны працэс па авалоданню народнай манерай выканання праводзіцца бесперапынна і актыўна, што забяспечвае сістэматычнасць выхавання і навучання. У сваю чаргу сістэматычнасць прадугледжвае рэгулярныя заняткі па пастаноўцы голасу, навучанню гуртавым спевам, дзе адбываюцца пастаянныя трэніроўка галасавога апарату, развіццё голасу і засваенне песеннага стэрэатыпа.

Трамбішкая В.І.,
ст.выкладчык

ПРАБЛЕМЫ ПАДРыхтоўкі кіраўнікоў ФАЛЬКЛОРНЫХ КАЛЕКТЫВАЎ

Агульнай тэндэнцыяй у музычнай самадзейнасці апошніх гадоў з'яўляецца зварот да аўтэнтычнага фальклору. Асабліва гэта назіраецца ў песенным і народна-інструментальным жанрах.

Гурты збіраюць фальклор свайго рэгіёна ці наогул цікавыя, але забытыя песні, абрады, творы інструментальнай музыкі і адраджаюць іх у сучасных умовах, імкнучыся зберагчы адметнасць і традыцыйнасць.

Сёння можна з упэўненасцю адзначыць, што для ўдзельнікаў і асабліва кіраўнікоў такіх калектываў, у большасці маючых музычную адукацыю, на першы план выходзіць інтарэс да фальклору як самастойнай каштоўнасці, а не толькі матэрыялу для апрацоўкі. У рэпертуары часцей з'яўляюцца абрады, вялікая увага надаецца традыцыйным беларускім каляндарным святам. Музычны інструментарый пашыраецца за кошт старадаўніх, знікшых ужо з музычнай практыкі інструментаў. Разам з гэтым пашыраецца разуменне таго, што засваенне фальклору патрабуе нейкіх іншых метадаў, чым прынятыя ў музычнай адукацыі. Таму асаблівую вострыню набыла праблема падрыхтоўкі кадраў для кіравання музычнымі

калектывамі фальклорнага накірунку.

Адной з умоў увядзення неабходных тэарэтычных дысцыплін і стварэння праграм курсаў для спецыялістаў гэтага накірунку павінна стаць апора на глыбокае вывучэнне творчай дзейнасці народных музыкантаў, носьбітаў традыцыйнага фальклору. Выяўленне і асэнсаванне «творчай кухні» вядомых музыкантаў, як салістаў, так і гуртоў, перанос асноўных прыпыпаў фальклорнай творчасці ў навучальны працэс - гэта найбольш плённы шлях засваення фальклорнай спадчыны. Пры такім падыходзе фальклор ніколі не стане уніфікаваным, спрошчаным, не згубіць сваёй адметнасці ў выкананні прафесійна адукаваных музыкантаў.

Большасць даследчыкаў фальклору вызначаюць адной з карэнных умоў яго стварэння і перадачы вуснасць. Творы, складзеныя народнымі майстрамі, існавалі толькі ў рэальнай практыцы ў памяці выканаўцаў. Тым не менш, ніяк не зафіксаваныя, яны захаваліся праз вякі. Гэтану садзейнічала унікальная сістэма музычна-эстэтычных прыпыпаў, своеасаблівых спосабаў і прыёмаў, накіраваных на ўдасканаленне запамінавання і перадачы музычных тэкстаў. Сярод гэтых прыпыпаў неабходна адзначыць імпрывізацыйнасць узнаўлення фальклору, а таксама варыянтнасць як своеасаблівую форму існавання музыкі і творчага мыслення носьбітаў фальклору. Менавіта гэтыя прыпыпы неабходна ўводзіць у навучальны працэс.

Асабліва адзначанае тычыцца практычных заняткаў па класах спецінструмента, ансамбля, расшыфроўцы фальклорных узораў. Узнікне неабходнасць шырэй уводзіць у навучанне ігру на слях, прычым не толькі ў будучыні баяністаў, як цяпер, але і ў іншых выканаўцаў: цымбалістаў, скрыпачоў, дудароў. Гэта развівае актыўны слыхавы кантроль студэнта і пракладае шлях да варыянтнага музычнага мыслення. Сэнс яго ў тым, што у працэсе засваення народнай музыкі адна і тая ж мелодыя ўзнаўляецца кожны раз па-рознаму. Менавіта гэтая «рознасць» у апоры на рэгіянальную традыцыю і стала асноўнай умовай жыццяздольнасці фальклору.

Мэтазгодна, на наш погляд, на практычных занятках па расшыфроўцы фальклору ўжываць музычны інструмент (народны), якім валодае студэнт, каб асэнсоўваць не толькі музычны тэкст, але і асаблівасці выканання: штрыхі, стылістыку, манеру гукавылучэння, тэмпа. Гэта дазваляе больш грунтоўна ўваходзіць у кантэкст фальклору. Канешне, найбольш эфектыўнымі пры засваенні фальклору былі б зносіны непасрэдна з яго носьбітамі, народным майстрам, але ў навучальным працэсе гэта здзейсніць няпроста. Таму вельмі важна ўлічваць і ўмець пачуць усе асаблівасці народна-

інструментальнага выканання ў час працы па расшыфроўцы гуказапісаў фальклору.

Выкарыстанне ў навучальным працэсе асноўных прыпыпаў фальклорнай творчасці дазволіць падрыхтаваць у адпаведнасці з сённяшнімі задачамі засваення фальклору спецыялістаў, здольных правільна разумець унікальнасць народнай творчасці, спецыялістаў, якія ўмеюць зберагчы гэтую якасць фальклору ва ўмогах сучаснага самадзейнага калектыву.

Галіцкая Н.П.,
ст.выкладчык

МУЗЫЧНАЯ ДЫКТОўКА - АДЗІН З АСНОўНЫХ СРОДКАў Выхавання МУЗЫЧНАГА СЛыху ў Студэнтаў

Музычная дыктоўка ў курсе сальфеджыю, безумоўна, з'яўляецца адным з вядучых сродкаў развіцця музычнага слыху.

На пачатковых занятках неабходна выязіць, які з фактараў - гукавысотнасць, рытм ці памяць - найменш засвоены групай і потым ўжо настойліва працаваць у тым ці іншым напрамку. Неабходна навучыць студэнтаў інтанэцыйна-структурнаму аналізу. Правільнаму запісу дыктоўкі спрыяе веданне асноўных сродкаў меладычнага развіцця - паўтораў і кантрасту.

Значна палягчае запіс дыктоўкі практычнае выкарыстанне пры гэтым ведаў музычна-сіntaxічных структур ад квадратнасці і сіметрыі да асіметрычнай пабудовы перыяду.

Пасля запісу дыктоўкі магчыма правядзенне сумеснага слыхавога аналізу: колькасць сказаў у мелодыі, падобнасць ці адсутнасць у асобных фрагментаў дыктускага матэрыялу, выдзяленне найбольш цяжкіх для запісу музычных частак, патрабуючых асаблівай увагі. Вельмі карысна пры гэтым паказаць на дошцы схему пабудовы перыяду.

Адной з праблем у музычных дыктоўках з'яўляецца запіс рытму, асабліва пры мелізматычным тыпе мелодыі. Пры гэтым часцей за ўсё назіраецца асабліва дэталізацыя рытмікі ў межах асноўнай долі: пункцірны рытм, угугрыдолевыя сінкопы, няцотнас драбленне долі і інш.

Значнае месца ў працэсе развіцця музычнага слыху мае не толькі аналітычная памяць, але ж і інтуітыўная, не звязаная з лагічна-аналітычнымі слыхавымі аперацыямі. Прыклады для дыктовак павінны быць заўсёды высокамастацкімі на сваім месце.

Усе гэта, безумоўна, будзе спрыяць поспеху ў запісе музычнай дыктоўкі ў курсе сальфеджыю.

Халзінская Н.М.,
выкладчык

Вывучэнне сучаснай музыкі ў курсе гармоніі

Курс гармоніі ў ВНУ прадугледжвае працяг і значнае паглыбленне матэрыялу па гэтым прадмеце, які вывучаўся ў вучылішчы. Апрача засваення багатыяў класічнай гармоніі, значнае месца ў курсе вышэйшай навучальнай установы адводзіцца рысвятленню асноўных тэндэнцый развіцця гарманічнай мовы музыкі ХХ ст. Гэта неабходна для паўнацэннага ўспрымання і інтэрпрэтацыі сучаснай музыкі.

Вырашэнне вучэбных задач курса павінна знаходзіцца ў цеснай сувязі з логікай гістарычнага працэсу развіцця музычнага мастацтва. Таму разгляду сучасных з'яў гарманічнай мовы папярэднічае вывучэнне класічнай і рамантычнай гармоніі. Асабліваці гармоніі ХХ ст. - развіццё класічнай гарманічнай сістэмы і з'яўленне прыпыцова новых якасцей у музычнай мове. У працэсе вывучэння тэм, звязаных з класічнай і рамантычнай гармоніяй, паступова ўводзяцца паняцці, тэрміны, музычны матэрыял сучаснай музыкі. Напрыклад, вывучэнне тэмы «Неакордавыя гукі» ўзбагачаецца разглядам узораў актыўнага ўзаемадзеяння розных формаў і відаў неакордавых гукаў у поліфанізаванай фактуры музыкі ХХ ст.

У новай праграме па гармоніі, распрацаванай выкладчыкамі кафедры тэорыі музыкі Беларускага ўніверсітэта культуры, вывучэнню з'яў гарманічнай мовы ХХ ст. адводзіцца невялікая колькасць гадзін (практычна гэта амаль цэлы семестр). Так, тэма N 15 прысвечана гістарычнаму працэсу засваення храматыкі, агляду відаў храматычных структур у музыцы другой паловы XIX - XX ст. Асноўная ўвага звяртаецца на паступовае працэсу канцэнтрацыі храматыкі, узрастанню ролі фанізму, альтэрацыйнасці і інш. Тэма N 26 - заключная тэма курса - пашырае ўяўленні студэнтаў аб гармоніі ХХ ст. і знаёміць іх з шэрагам новых з'яў музычнай мовы. Студэнты атрымліваюць веды аб адзінках гарманічнай мовы ў музыцы ХХ ст., аб эвалюцыі ладатанальных сістэм, з'явах політанальнасці, атанальнасці, аб такіх кампазіцыйных тэхніках другой паловы нашчага стагоддзя, як серыйнасць, серыяльнасць, алеаторыка, санарыстыка, мікрахраматыка, полістылістыка.

Вывучэнне сучаснай музыкі адбываецца пры засваенні тэарэтычных звестак; вусным гарманічным аналізе узораў тэхнікі кампазіцыі ХХ ст.; слуханні твораў (альбо ўрыўкаў) сучасных беларускіх, рускіх, замежных кампазітараў; пісьмовай пабудове акордаў негэтарцовай структуры; спробах непасрэднага